

Sammanfattning

Fråga om fältarkeologer, som haft flera på varandra följande s.k. projektanställningar vid ett stadsmuseum, sedermera kommit att bli anställda tills vidare.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2005-11-30
StockholmDom nr 117/05
Mål nr A 243/04
A 5/05**KÄRANDE**Arkeologsektionen av Göteborgs/Tanums Lokala Samorganisationer av
SAC, Box 7267, 402 35 GÖTEBORGOmbud: ombudsmannen Mikael Grebelius, SAC, adress som ovan
Biträdande ombud: advokaten John Norder, Kommendörsgatan 38,
114 58 STOCKHOLM**SVARANDE**

Göteborgs stad, 404 82 GÖTEBORG

Ombud: arbetsrättsjuristen Christina Madfors, Sveriges Kommuner och
Landsting, 118 82 STOCKHOLM**SAKEN**

anställningsform m.m.

M.L., P.R., M.S. och S.S. är medlemmar i Arkeologsektionen av Göteborgs/Tanums Lokala Samorganisationer av SAC (arkeologsektionen). Det är ostridigt att de fram till årsskiftet 2003/2004 har haft flera på varandra följande visstidsanställningar (projektanställningar) hos Göteborgs stad (staden) som fältarkeologer vid Göteborgs Stadsmuseum (museet). Mellan parterna föreligger inte kollektivavtal. Staden är emellertid bunden av kollektivavtal med DIK, det förbund inom SACO som organiserar bl.a. arkeologer, och medlemmarna är sysselsatta i arbete som omfattas av kollektivavtalet.

Mellan staden och arkeologsektionen har tvist uppkommit om arkeologernas anställningsform för tiden efter den 31 december 2003. Tvisten gäller om de även efter årsskiftet innehaft visstidsanställningar eller om de därefter kommit att bli anställda tills vidare. Efter att parterna inte enats vid förhandling har arkeologsektionen väckt talan i Arbetsdomstolen och yrkat att domstolen skall

1. förklara att anställningarna för var och en av M.L., P.R., M.S. och S.S. skall gälla tills vidare, i första hand från och med den 1 januari 2004, i andra hand från och med den 1 juli 2004,
2. ogiltigförklara Göteborgs stads uppsägning av P.R.,

3. förplikta Göteborgs stad att till P.R. utge

- a) allmänt skadestånd med 70 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning (11 januari 2005) tills betalning sker och
- b) ekonomiskt skadestånd med 49 140 kr för perioden från och med den 1 januari till och med den 27 februari 2005 jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 april 2005 till dess betalning sker.

Arkeologsektionen har yrkat att den skall förbehållas rätt att yrka att staden skall utge ytterligare ersättning till P.R. för tid efter huvudförhandling i målet.

Staden har bestritt yrkandena men vitsordat det ekonomiska skadeståndet samt ränteberäkningen. Inget allmänt skadestånd har vitsordats som skäligt. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att allmänt skadestånd skall utges har staden yrkat att det skall jämkas i första hand till noll och i andra hand till 20 000 kr.

Staden har yrkat att arkeologsektionens talan avseende perioden från och med den 1 januari 2004 till och med den 30 juni 2004 skall avvisas.

Arkeologsektionen har bestritt stadens avvisningsyrkande.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört följande.

Arkeologsektionen

De berörda arkeologerna har samtliga haft projektanställningar som fältarkeologer hos staden. S.S. anställdes i september 2002 och var projektanställd till och med den 31 december 2003. M.L., P.R. och M.S. anställdes i april 2003 och anställningarna pågick inledningsvis till oktober 2003 men förlängdes till och med den 31 december samma år.

Staden har bedrivit uppdragsgrävningar sedan år 1913 och debiterar för denna verksamhet, utöver lönekostnader, ca 900 000 kr per år. Arbetsuppgifterna är varierande, inte specifika och inte heller på förhand bestämda. De består av både inre arbete på museet och arbete i fält med utgrävningar. Nya grävningar, uppdrag och uppgifter inkommer var och varannan vecka, vilket är det normala på museet, och fördelas på de anställda oavsett anställningsform. I praktiken utförs även löpande arbete av de projektanställda fältarkeologerna.

Hösten 2003 framkom att staden önskade att arbetsuppgifterna i första hand skulle utföras av tillsvidareanställd personal. Staden tog också fram en handling, "Strategi för arkeologisk fältverksamhet", i vilken det slogs fast bl.a. att uppdragsgrävningar i första hand skulle ske med tillsvidareanställd personal.

Den 20 november 2003 kallades de projektanställda arkeologerna in en och en till avdelningschefen L.A. och fick skriftliga besked om att

projektanställningarna skulle upphöra den 31 december samma år. De var även tvungna att skriftligt bekräfta att de tagit emot beskeden. Förfarandet hade aldrig tidigare tillämpats av staden. Arbetstagarna uppfattade det som att staden inte längre tänkte ha några projektanställda fältarkeologer utan bedriva allt arbete med tillsvidareanställd personal i enlighet med den upprättade strategiplanen.

Några muntliga avtal om nya projektanställningar för första halvåret 2004 har inte ingåtts. Vid arkeologmötet den 18 december 2003, vid vilket enligt staden de nya avtalen skulle ha ingåtts, var av de nu aktuella arkeologerna bara S.S. närvarande. P.R. och M.S. var ute på fältgrävningar. M.L. har ingen som helst minnesbild av att han skulle ha varit närvarande.

Anställningarna fortsatte under år 2004 utan att det upprättades några nya skriftliga anställningsavtal. Det ingicks inte heller några nya muntliga avtal. Våren 2004 fick arbetstagarna personliga visitkort och ny kontorsutrustning, något som aldrig hänt tidigare. Vidare förhandlade DIK under hela år 2004 med staden i frågan om fältarkeologernas arbetsuppgifter är att betrakta som stadigvarande arbetsuppgifter.

Några avtal om nya projektanställningar för tiden efter den 1 juli 2004 träffades inte heller – vare sig muntligen, skriftligen eller genom konkludent handlande – vid ett möte den 6 maj 2004. Det var enbart fråga om ett informationsmöte, där en mängd ämnen diskuterades utöver projektanställningar. Det var arkeologerna själva som initierade frågan om vilken anställningsform de hade, eftersom detta inte gjorts klart från stadens sida.

Eftersom arbetstagarna aldrig fick några anställningsavtal vände de sig till sin fackliga organisation, som begärde förhandling med staden. Förhandling ägde sedan rum den 14 oktober och den 2 november 2004. Vid förhandlingen yrkade arkeologsektionen att arkeologernas anställningar skulle gälla tills vidare från och med den 1 januari 2004 eftersom inga anställningsavtal hade träffats över huvud taget. L.A. vitsordade också att några anställningsavtal inte hade träffats eller delgetts arbetstagarna. Det var först i samband med förhandlingen den 2 november 2004 som arkeologerna fick kännedom om att arbetsgivaren ansåg att det förelegat projektanställningar och att dessa skulle ha omfattat inledningsvis första halvåret 2004 samt därefter för P.R. till och med den 31 december 2004 och för de övriga till och med den 31 mars 2005. Arkeologsektionen bestred då att det hade träffats sådana anställningsavtal, vare sig muntligt eller genom konkludent handlande. Det var också först under denna förhandling som arkeologerna fick ta del av de av staden upprättade anställningsavtalen för de aktuella perioderna. De av staden upprättade projektbeskrivningarna för samma tid fick arkeologerna del av först i samband med ett yttrande i detta mål, daterat den 1 december 2004. Projektbeskrivningarna är också enligt U.R. upprättade så sent som i december 2004. Det är fråga om efterhandskonstruktioner.

Arkeologsektionen är inte representerad i den lokala samverkansgruppen, som enbart består av de kollektivavtalsslutande parterna. Arkeologsektionen

fick del av protokoll från ett samverkansmöte den 26 november 2003 först i samband med stadens yttrande i december 2004.

P.R. fick i slutet av 2004 besked om att hennes påstådda projektanställning skulle upphöra den 31 december 2004. Arkeologsektionen betraktade beskedet som en uppsägning av henne och ogiltigförklarade denna.

Grunder för arkeologsektionens talan

Staden och arbetstagarna har inte ingått några tidsbegränsade anställningsavtal, vare sig skriftligen eller muntligen, för tid efter den 31 december 2003. Det har heller inte framgått av omständigheterna att avtal om tidsbegränsade anställningar träffats. Eftersom sådana avtal inte har träffats är arbetstagarnas anställningar enligt huvudregeln i anställningsskyddslagen tillsvidareanställningar.

Eftersom P.R. – enligt arkeologsektionens uppfattning – hade en tillsvidareanställning från och med den 1 januari 2004 är stadens besked till henne att hennes anställning skulle upphöra den 31 december 2004 att betrakta som en uppsägning utan saklig grund.

Stadens yrkande om avvisning av den del av arkeologsektionens talan som avser det första halvåret 2004 har dels framställts för sent i målet, dels har talan även i denna del varit föremål för tvisteförhandling mellan parterna.

Göteborgs stad

M.L., P.R., M.S. och S.S. har vid Göteborgs Stadsmuseum uteslutande haft flera på varandra följande tidsbegränsade anställningar som fältarkeologer. Grunden för de tidsbegränsade anställningarna har hela tiden varit 5 § första stycket 1 anställningsskyddslagen, s.k. projektanställningar.

I målet är endast anställningsavtalen för tidsperioden från och med den 1 juli 2004 till och med den 31 december samma år för P.R:s del och för de övrigas del till och med den 31 mars 2005 föremål för prövning. I förhandlingsprotokollet från den 14 oktober och den 2 november 2004 finns under § 4 antecknat ”nuvarande anställningar”, vilket avser de då pågående anställningarna från och med den 1 juli 2004. Anställningarna under det första halvåret 2004 var inte föremål för förhandlingen och är därmed inte heller tvisteförhandlade.

Museet har som uppdrag att bevaka och hävda de kulturhistoriska värdena vid den fysiska planeringen inom Göteborgs stad. Vidare skall museet bygga upp kunskap genom att t.ex. undersöka fyndmaterial, bygga upp samlingar och utföra särskilda fältundersökningar. Fältarkeologi är därvid en viktig del av museets verksamhet och ger bl.a. värdefull kunskap om vår förhistoria och historia. Museet har funnits i 150 år och har under denna tid byggt upp en omfattande kännedom om traktens fornlämningar.

Museets verksamhet inom arkeologi bygger till stor del på att museet tilldelas uppdrag från externa uppdragsgivare, vilket de berörda arkeologerna mycket väl känner till. Sådan uppdragsarkeologi har stöd i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m., som har sitt ursprung från år 1666. Lagen slår fast att alla landets fasta fornlämningar är skyddade och inte får grävas ut, förändras eller tas bort utan tillstånd. Lagen ger ett starkt skydd för alla fasta fornlämningar och fornsaker. Vidare reglerar lagen bl.a. hur fornlämningar skall hanteras vid omdaningar av landskapet vid olika bygg- och anläggningsarbeten. Länsstyrelsen fattar beslut om alla former av ingrepp och beslutar också om vem som skall utföra erforderliga undersökningar. Förutom att ge tillstånd till ingrepp i fornlämningar övervakar länsstyrelsen också att undersökningar och fältarbeten har en god vetenskaplig kvalitet. När det är fråga om bygg- och anläggningsarbeten betalas samtliga utredningskostnader av exploitören. – Av tradition har museet utfört i stort sett alla uppdragsgrävningar som blivit aktuella inom Göteborgs stad. Det finns dock konkurrerande aktörer, såsom Riksantikvarieämbetets kontor i Mölndal, läns museerna, privata bolag och stiftelser.

Till svårigheterna med att bedriva uppdragsarkeologi hör följande. Mängden uppdrag är beroende av främst två faktorer, nämligen dels byggkonjunkturen, dels byggnationernas och anläggningarnas lokalisering i terrängen. Omfattande nybebyggelse medför normalt omfattande fältarkeologisk verksamhet under det att fallande konjunktur medför färre uppdrag. Staden kan därmed inte i förväg överblicka omfattningen av kommande uppdrag, vilket även får till följd att staden inte har någon kontroll över framtida ekonomiska ramar för fältarkeologin eftersom uppdragen betalas av externa uppdragsgivare. Beroende på uppdraget krävs också olika kompetens hos fältarkeologerna. Det händer även att uppdrag kommer med mycket kort varsel. Uppdragen kan sträcka sig allt från några timmars arbete för en fältarkeolog till flera månaders arbete för flera fältarkeologer. Staden saknar kontroll över tidpunkten för i och för sig planerade exploateringar. En exploitör kan mycket väl avvakta med igångsättningen på grund av uppdagskostnaderna, vilka kan vara avsevärda. Staden saknar därför möjlighet att tillsvidareanställa arkeologer. Sammantaget föreligger alltså en rad faktorer som medför att staden inte råder över omfattningen av den uppdragsarkeologi som skall bedrivas. Under åren har också antalet anställda arkeologer varierat stort. – Sedan museet tilldelats ett uppdrag bedrivs detta som ett projekt i fyra steg. Till att börja med upprättas en undersökningsplan och en kostnads kalkyl. Därefter vidtar grävning i fält, sedan skall de fynd som hittats bearbetas och tvättas. Slutligen skall en rapport skrivas. När ett projekt har avslutats föreligger inga omständigheter som gör det praktiskt genomförbart eller motiverat att erbjuda tillsvidareanställningar till de berörda arkeologerna.

För varje projektanställning görs en projektbeskrivning, vilken den berörda arkeologen får del av när han eller hon blir anställd. Enligt stadens mening saknar det intresse i tvisten huruvida de är upprättade i efterhand eller inte, eftersom fältarkeologerna haft motsvarande fältarkeologiska arbetsuppgifter i tidigare projektanställningar samt varit väl medvetna om vilka projekt som ingått i respektive projektanställning.

Av arkeologernas arbete har fem–tio procent bestått i uppgifter som är en del av museets löpande verksamhet, t.ex. att svara på remisser från byggnadsnämnden, att medverka vid informationsmöten och att arbeta med utställningar. Orsaken är att dessa arbetsuppgifter ibland angränsar till pågående projekt. Det ligger också i fältarkeologins natur att ett projekt ibland inte kan utföras fortlöpande på grund av bl.a. ryckiga väderförhållanden.

För tiden till och med den 31 december 2004 respektive den 31 mars 2005 har arkeologerna varit tidsbegränsat anställda som fältarkeologer vid staden under följande perioder.

S.S.: 9 september–31 december 2002, 1 januari–19 januari och 20 januari–31 december 2003, 1 januari–30 juni 2004 samt 1 juli 2004–31 mars 2005.

P.R.: 1 april–30 september och 1 oktober–31 december 2003 samt 1 januari–30 juni och 1 juli–31 december 2004. – Hon fick den 23 november 2004 skriftligt besked om att hennes tidsbegränsade anställning skulle upphöra den 31 december 2004. Det saknades då ekonomiska förutsättningar att ge henne en ny projektanställning.

M.L.: 7 april–30 september och 1 oktober–31 december 2003, 1 januari–30 juni 2004 samt 1 juli 2004–31 mars 2005.

M.S.: 14 april–31 december 2003, 1 januari–30 juni 2004 samt 1 juli 2004–31 mars 2005.

Efter den 31 december 2004 respektive den 31 mars 2005 har arbetstagarna på motsvarande sätt varit tidsbegränsat anställda under följande perioder.

S.S.: 1 april–6 september och 7 september–16 september 2005.

P.R.: 28 februari–29 april, 30 april–27 maj, 28 maj–17 juni, 18 juni–31 augusti och 1 september–31 december 2005.

M.L.: 1 april–27 maj, 28 maj–17 juni, 18 juni–30 juni och 1 augusti–31 augusti 2005.

M.S.: 1 april–2 december 2005.

Samtliga fyra arbetstagare har skrivit på anställningsavtalen för dessa senare perioder.

Nya projektanställningar för arkeologer, däribland M.L., P.R., M.S. och S.S., diskuterades vid ett samverkansmöte den 26 november 2003. Vid mötet närvarade representanter för arbetsgivaren och de kollektivavtalsslutande arbetstagarorganisationerna. De fackliga företrädarna hade då inget att erinra mot de föreslagna förlängningarna. Åtta arkeologer, med motsvarande projektanställningar som de i målet aktuella arkeologerna, är medlemmar i DIK. Ingen av dessa har ansett att staden varit otydlig i fråga om deras projektanställningar, vare sig från den 1 januari 2004 eller från den 1 juli

samma år. Staden har aldrig haft för avsikt att träffa annat än avtal om tidsbegränsade anställningar. Det som behandlades under mötet, att staden avsåg att fortsätta med projektanställningar, var väl känt för M.L., P.R., M.S. och S.S.

Det är vedertaget att arkeologer som arbetar inom uppdragsarkeologi har tidsbegränsade anställningar för varje projekt som genomförs och anställningen avslutas när projektet är avslutat. – Varken den 1 januari 2004 eller den 1 juli samma år inträffade det någon ändring i förutsättningarna för att erbjuda arkeologer tillsvidareanställningar. Det skedde alltså inga ändringar vare sig i fråga om omfattningen av underlaget för arbete som fältarkeolog eller i fråga om de tidsmässiga och ekonomiska förutsättningarna. Staden kunde alltså även för de aktuella perioderna endast erbjuda tidsbegränsade projektanställningar.

Staden har upprättat anställningsavtal för både den period som började den 1 januari 2004 och den som började den 30 juni samma år. M.L:s, M.S:s och S.S:s avtal är utskrivna den 9 januari respektive den 13 juli 2004. P.R:s avtal är utskrivna den 7 april respektive den 13 juli 2004. Enda orsaken till att de inte blev underskrivna eller ens lämnades över till arkeologerna var att dessa till L.A. hade uppgett att de skulle vägra skriva under, eftersom de ville ha högre lön som kompensation för att de hade tidsbegränsade anställningar i stället för tillsvidareanställningar. De var även missnöjda med längden på de tidsbegränsade anställningarna. Inför perioden som började den 1 januari 2004 erbjöds en löneökning om 500 kr per månad, vilket arkeologerna ansåg vara för lite. Inför nästkommande period erbjöds ingen ytterligare löneökning. Det har inte varit aktuellt att ge arbetstagarna någon skriven information i enlighet med 6 a § anställningsskyddslagen, eftersom de uppgifter som en sådan information skall innehålla framgår av de skriftliga anställningsavtalen.

Vid arkeologmöten den 18 december 2003 och den 6 maj 2004 träffades muntliga avtal mellan parterna om tidsbegränsade anställningar för tiden den 1 januari–30 juni 2004 och för tiden efter den 30 juni 2004. L.A. representerade i sammanhanget staden och han har också behörighet att projektanställa personal. Däremot kan beslut om tillsvidareanställningar fattas endast av museets chef. Arbetstagarna skrev vid mötena inte under några anställningsavtal och delgavs därmed inte heller några skriftliga anställningsavtal. – Även den 15 och 27 januari 2004 hölls möten med arkeologerna.

För samtliga arbetstagare har anställningsvillkoren för var och en varit likalydande under de olika anställningsperioderna men lönen och anställningstiden har varierat.

Grunder för stadens inställning

Avvisning

Arbetstagarnas projektanställningar från och med den 1 januari till och med den 30 juni 2004 har inte varit föremål för förhandlingar mellan parterna och talan i den delen skall i enlighet med 4 kap. 7 § lagen om rättegången i arbetstvister avvisas.

Staden har framställt yrkandet om avvisning så snart den fått klart för sig att arkeologsektionens talan även avsåg det första halvåret 2004.

Tidsbegränsade anställningsavtal

Det föreligger muntliga anställningsavtal om tidsbegränsade projektanställningar för dels den 1 januari–30 juni 2004, dels den 1 juli 2004–31 december 2004 för P.R:s del och den 1 juli 2004–31 mars 2005 för de övrigas del. Anställningsavtalen ingicks muntligt den 18 december 2003 respektive den 6 maj 2004. Att arbetstagarna inte delgetts de skriftliga anställningsavtalen saknar självständig juridisk betydelse vid bedömningen av om anställningsavtal har träffats eller inte. Det finns inga formkrav för anställningsavtal.

Det har av omständigheterna framgått för M.L., P.R., M.S. och S.S. att stadens avsikt var att fortsätta med tidsbegränsade projektanställningar även under de aktuella anställningsperioderna. Arkeologernas anställningsförhållanden har inte ändrats på något sätt i förhållande till tidigare projektanställningar. Inte heller har förutsättningarna för stadens möjligheter att anställa arkeologer ändrats. Vidare är projektanställning den inom branschen vedertagna anställningsformen för fältarkeologer som arbetar med uppdragsgrävning.

I varje fall har M.L., P.R., M.S. och S.S. genom att fortsätta utföra sina arbetsuppgifter på samma sätt som tidigare accepterat de nya projektanställningarna.

P.R. har inte haft någon tillsvidareanställning. Hon har då inte heller sagts upp från en sådan. Meddelandet hon fick i december 2004 skall inte jämföras med en uppsägning enligt 8 § anställningsskyddslagen. Staden har inte heller agerat mot P.R. på ett sådant sätt att hon haft anledning att uppfatta sig som uppsagd.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att P.R. har haft en tillsvidareanställning medger staden att uppsägning skett på sätt som arkeologsektionen påstått och att saklig grund att säga upp henne inte har förelegat. – Eftersom staden inte haft för avsikt att bryta mot anställningsskyddslagen föreligger grund för jämkning av det allmänna skadeståndet.

Domskäl

Twisten m.m.

Twisten gäller i huvudsak frågan om fyra arbetstagare som haft flera på varandra följande projektanställningar som fältarkeologer vid stadsmuseet i Göteborgs stad sedermera kommit att bli anställda tills vidare.

Arkeologsektionen har gjort gällande att några nya avtal om tidsbegränsade anställningar inte har träffats för tid efter utgången av år 2003. Enligt arkeologsektionen har arkeologerna därför, när de efter den tidpunkten fortsatt att vara anställda vid museet, blivit anställda tills vidare enligt huvudregeln i 4 § anställningsskyddslagen.

Stadens inställning är i första hand att muntliga avtal har träffats om nya projektanställningar. Inställningen i andra hand är att arbetstagarna – som enligt staden varit väl medvetna om att staden avsett att ingå nya avtal om projektanställningar – genom att fortsätta utföra sina arbetsuppgifter på samma sätt som tidigare och med i huvudsak samma villkor har accepterat nya tidsbegränsade projektanställningar.

Vidare har staden yrkat att en del av arkeologsektionens talan skall avvisas därför att tvisteförhandling inte har ägt rum i den delen.

Arkeologsektionen har bestritt stadens yrkande om avvisning.

Arbetsdomstolen har hållit huvudförhandling i målet. På arkeologsektionens begäran har förhör under sanningsförsäkran hållits med M.L., P.R. och S.S. På stadens begäran har vittnesförhör hållits med enhetschefen L.A. och personalchefen vid kulturförvaltningen B.D.

Skall arkeologsektionens talan avseende det första halvåret 2004 avvisas?

Staden har gjort gällande att arkeologsektionens talan såvitt den gäller tidsperioden den 1 januari–30 juni 2004 inte har varit föremål för tvisteförhandlingar mellan parterna och att talan i den delen därför skall avvisas. Arkeologsektionen har bestritt yrkandet och gjort gällande dels att staden framfört sin invändning för sent, dels att de förda tvisteförhandlingarna har omfattat även tidsperioden den 1 januari–30 juni 2004 och att förhandlingsskyldigheten i tvisten i dess helhet därför är fullgjord.

Enligt 4 kap. 7 § första stycket lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister får talan inte tas upp till prövning av Arbetsdomstolen förrän förhandling, som kan påkallas enligt medbestämmandelagen eller som anges i kollektivavtal, har ägt rum i tvistefrågan.

Av det justerade protokollet från tvisteförhandling mellan parterna den 14 oktober 2004 med fortsättning den 2 november samma år framgår följande. Arkeologsektionen yrkade att anställningsformen för arkeologerna M.L., P.R., M.S. och S.S. skulle vara tillsvidareanställning, eftersom de inte

delgetts att deras nuvarande anställningar var projektanställningar och inte heller delgetts några skriftliga anställningsavtal. Arbetsgivarens inställning var att muntliga avtal gällde och att arkeologerna genom att arbeta vidare på samma villkor som tidigare accepterat projektanställningar. Arkeologsektionens svar på detta var att det inte hade träffats något muntligt eller konkludent anställningsavtal efter den 31 december 2003.

Enligt fast praxis i Arbetsdomstolen (se t.ex. AD 2003 nr 32) bör det inte ställas något strängt krav på parterna i fråga om att vid förhandling precisera de skilda tvistefrågorna som ligger inom ramen för den händelse, åtgärd, avtalstillämpning eller dylikt som föranlett förhandlingen, särskilt när förhandlingen äger rum på det lokala planet. Vidare har domstolen uttalat att det ofta finns mindre anledning att se till hur de förhandlande parterna har preciserat sig i tal och skrift än till vad som enligt ett naturligt betraktelsesätt ligger inom ramen för förhandlingen med tanke på vad som utlöst denna.

I detta fall ger enligt Arbetsdomstolens mening redan innehållet i protokollet från tvisteförhandlingen stöd för slutsatsen att arkeologsektionen vid förhandlingen hävdade som sin uppfattning att arkeologerna var anställda tills vidare från den 1 januari 2004. Kravet på tvisteförhandling har alltså varit uppfyllt även för den del av talan som tar sikte på perioden den 1 januari–30 juni 2004 och arkeologsektionens talan skall därmed i sin helhet tas upp till prövning.

Några rättsliga utgångspunkter rörande frågan om anställningsform

Enligt 4 § första stycket anställningsskyddslagen är huvudregeln att anställningsavtal gäller tills vidare, om inte annat har avtalats. Avtal om tidsbegränsade anställningar får, sägs det vidare i bestämmelsen, träffas i de fall som anges i 5, 5 a och 6 §§ samma lag. Från dessa senare regler kan i sin tur avvikelser göras i kollektivavtal. Avtal om tidsbegränsad anställning får enligt lagen träffas bl.a. för viss tid, viss säsong eller visst arbete, om det föranleds av arbetets särskilda beskaffenhet. Under denna bestämmelse inryms bl.a. vad som brukar kallas projektanställning. Andra möjliga former av tidsbegränsade anställningar är vikariat och provanställning. När det gäller just dessa former av tidsbegränsade anställningar finns särskilda regler om att anställningarna under vissa förutsättningar med automatik övergår till att gälla tills vidare (se 5 § andra stycket och 6 § andra stycket anställningsskyddslagen).

Huvudregeln i 4 § första stycket anställningsskyddslagen om tillsvidareanställning har utformats som en presumtionsregel. Det innebär att en anställning tills vidare skall anses föreligga om inte parterna har uttryckligen kommit överens om annat eller det annars med hänsyn till vad som förevarit dem emellan eller till förhållandets natur får anses avtalat att anställningen skall gälla för begränsad tid. Regeln medför att det ankommer på den som vill göra gällande att anställningsavtalet avsåg viss tid att bevisa detta. I vissa fall torde det dock vara uppenbart för båda parter att den överenskommelse de träffar gäller för viss tid eller för visst arbete utan att det behöver påpekas särskilt (se prop. 1973:129 s. 145 och prop. 1981/82:71 s. 117).

Själva anställningsavtalet kräver ingen särskild form för sin giltighet. Ett sådant avtal kan alltså ingås muntligt och formlöst eller komma till stånd på annat sätt, t.ex. genom att någon utan erinran börjar arbeta på en arbetsplats, s.k. konkludent handlande.

Har arkeologerna blivit anställda tills vidare?

I målet är ostridigt att det i anslutning till de omtvistade anställningarna inte har utväxlats några skriftliga anställningsavtal mellan parterna.

Staden har gjort gällande i första hand att muntliga anställningsavtal om tidsbegränsad anställning har träffats vid s.k. arkeologmöten dels den 18 december 2003 för tiden den 1 januari–30 juni 2004, dels den 6 maj 2004 för tiden den 1 juli–31 december 2004 såvitt avser P.R. och för tiden den 1 juli 2004–31 mars 2005 såvitt avser de övriga.

Av utredningen framgår att frågan om tidsbegränsad anställning för arkeologerna med den omfattning som staden har gjort gällande togs upp av L.A. vid de ifrågavarande arkeologmötena. Enligt Arbetsdomstolens mening ger utredningen emellertid inte stöd för slutsatsen att det vid dessa möten ingicks några uttryckliga avtal om tidsbegränsad anställning.

Frågan är då om omständigheterna i detta fall är sådana att det, såsom staden har hävdad, ändå kan anses avtalat att anställningarna skulle gälla för begränsad tid.

Bedömningen av frågan måste enligt domstolens mening göras i ljuset av att de berörda arkeologerna fram till den 1 januari 2004 ostridigt haft flera på varandra följande visstidsanställningar hos museet i form av s.k. projektanställningar. Enligt staden är också tidsbegränsad projektanställning den vedertagna anställningsformen för fältarkeologer som, liksom i detta fall, är anställda för uppdragsgrävningar. Att det skulle förhålla sig på detta sätt får emellertid inte stöd i utredningen. Tvärtom har det av vad S.S. och M.L. berättat framkommit att det hos andra aktörer som också bedriver uppdragsbaserad fältarkeologisk verksamhet finns ett flertal tillsvidareanställda arkeologer. Däremot ger utredningen stöd för att projektanställning är den normala anställningsformen för museets fältarkeologer. Det har sålunda framkommit att det vid tiden för de omtvistade anställningarna endast fanns en tillsvidareanställd arkeolog bland det dryga tiotalet arkeologerna vid museet.

Av utredningen i form av de uppgifter som framkommit vid förhören och av innehållet i åberopade minnesanteckningar från en rad arkeologmöten har vidare framkommit bl.a. följande av betydelse för bedömningen av tvistefrågan.

Alltsedan hösten 2003 har frågan om arkeologernas anställningsform diskuterats återkommande. Bland annat togs den frågan upp i samband med de diskussioner som fördes om en strategiplan för den arkeologiska fältverk-

samheten vid museet. Bakgrunden till strategiplanen var att visa länsstyrelsen att museet, som konkurrerade med andra aktörer om uppdragsgrävningarna, kunde bedriva konkurrenskraftig fältarkeologi. Ett av de kriterier som länsstyrelsen tog hänsyn till var nämligen förhållandet mellan tillsvidareanställda och visstidsanställda fältarkeologer. I strategiplanen, som antogs av museets ledningsgrupp den 28 januari 2004, anges under avsnittet om personella resurser och finansiering att uppdragsgrävningar i första hand sker med tillsvidareanställd personal.

Vid ett arkeologmöte den 20 november 2003 behandlades mera konkret frågan om arkeologernas anställningar för år 2004. Detta framgår av minnesanteckningar från mötet liksom av uppgifter från L.A. och S.S. Det som då togs upp var att det för ett antal av arkeologerna kunde komma i fråga projektanställning om åtta månader från årsskiftet. L.A. har vidare uppgett att det tämligen snart härefter stod klart att samtliga projektanställda arkeologer i stället skulle kunna erbjudas ytterligare sex månaders anställning. Detta behandlades sedan vid en samverkansförhandling den 26 november 2003 med de kollektivavtalsbärande arbetstagarorganisationerna som inte hade något att erinra mot en sådan lösning. Enligt vad L.A. har uppgett togs omedelbart härefter även upp en diskussion med var och en av arkeologerna om deras kommande arbetsuppgifter. Frågan om förlängd anställning för alla arkeologer i sex månader behandlades även vid arkeologmötet den 18 december 2003.

Även vid möten i januari 2004 togs frågan om anställningsform för arkeologerna upp. De arkeologer som har hörts i målet har inte uttalat sig närmare om vad som sades vid dessa möten. Enligt L.A. och B.D., som på begäran av L.A. var med på ett möte den 27 januari, handlade diskussionerna mest om att arkeologerna var missnöjda med anställningsformen och ville ha kompensation för de osäkra anställningarna i form av högre lön. B.D. har vidare uppgett att han vid mötet klargjorde arbetsgivarens uppfattning om varför man inte ville använda sig av tillsvidareanställningar i verksamheten samt att arkeologerna inte uttryckte någon osäkerhet kring formen för sina anställningar utan i den delen uteslutande uppehöll sig kring frågan om projektanställning som en osäker anställningsform.

Vid arkeologmötet den 6 maj 2004 framfördes ett förslag om att två arkeologer skulle kunna tillsvidareanställas samt framfördes erbjudanden om projektanställning till och med den 31 mars 2005 för platsledare och till årets slut för de övriga fältarkeologerna. I minnesanteckningarna från detta möte, som har upprättats av S.S., anges vidare bl.a. att det pågår en förhandling mellan förvaltningen och den fackliga organisationen om hur tjänsterna skall rekryteras samt att det för visstidsanställningarna kommer att ske en individuell planering av arbetsuppgifterna. Enligt S.S. hade vid denna tidpunkt arkeologerna, som alltsedan strategiplanen antagits av ledningsgruppen i januari 2004 avvaktat besked om sin anställningsform, tröttnat på att vänta och krävde information. Frågan om anställningsform togs också upp vid möten den 27 maj, 24 juni, 26 augusti och 30 september 2004. Enligt P.R. var det huvudsakligen arkeologerna som tog upp frågan om

anställningsform vid mötena och framhöll att projektanställning stred mot strategiplanen.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Som tidigare anförts har arkeologernas anställningar vid museet ostridigt varit tidsbegränsade s.k. projektanställningar fram till och med utgången av år 2003. Av utredningen har inte framkommit några omständigheter som tyder på att det för tiden därefter skulle ha skett någon påtaglig förändring i verksamheten eller i arkeologernas arbetsförhållanden. Arkeologerna har arbetat på samma sätt som tidigare och utan andra förändringar i sina villkor än att en viss löneökning skett. Det har inte framkommit att frågan om en anställning tills vidare skulle ha uttryckligen varit på tal för någon av dem. Staden har uppenbarligen inte avsett att anställa dem tills vidare. Den av arkeologsektionen åberopade strategiplanen kan vidare enligt Arbetsdomstolens mening inte anses ha gett arkeologerna fog för uppfattningen att de (någon gång under 2004) skulle ha blivit tillsvidareanställda. Av innehållet i dokumentet och av vad som framkommit om framtagandet av detta är tydligt att strategin på denna punkt endast ger uttryck för en framtidssyn. Även vad arkeologerna själva uppgett ger intryck av att de ansåg sig som projektanställda men att de mot bakgrund av strategiplanen borde vara tillsvidareanställda. Enligt Arbetsdomstolens mening kan det som sammantaget framkommit i målet inte föranleda några andra slutsatser än att det vid tidpunkten för de omtvistade anställningarna har stått klart för de berörda arkeologerna att staden inte avsåg att anställa dem tills vidare utan enbart fortsätta med tidsbegränsad projektanställning samt att arkeologerna, om än motvilligt, har godtagit dessa anställningar genom att fortsätta att arbeta.

Arbetsdomstolen finner alltså mot bakgrund av det anförda att det är utrett att M.L., P.R., M.S. och S.S. har haft tidsbegränsade projektanställningar och således inte varit tillsvidareanställda av staden från någon av de tidpunkter som avses med arkeologsektionens talan. Arkeologsektionens fastställsetalan i denna del skall därför avslås.

Den påstådda uppsägningen av P.R.

Arkeologsektionen har även gjort gällande att P.R. blivit uppsagd utan att saklig grund förelegat samt med anledning därav yrkat ogiltigförklaring av uppsägningen och att staden skall utge skadestånd till henne. Arkeologsektionens talan i denna del bygger emellertid på att domstolen kommer fram till att P.R. i november 2004 hade en tillsvidareanställning. Domstolens bedömning innebär att P.R. inte hade någon tillsvidareanställning vid denna tidpunkt. Det får vidare enligt domstolens mening anses att det besked om anställningens upphörande som P.R. har fått varit förenligt med hennes anställningsavtal. Arkeologsektionens talan skall därmed avslås även i denna del.

Sammanfattning och rättegångskostnader

Arbetsdomstolens ställningstaganden i det föregående innebär att arkeologsektionens talan helt avslås. Vid denna utgång skall arkeologsektionen ersätta stadens rättegångskostnader i målet. Om beloppet råder inte tvist.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Arkeologsektionens av Göteborgs/Tanums Lokala Samorganisationer av SAC talan.

2. Arkeologsektionen av Göteborgs/Tanums Lokala Samorganisationer av SAC skall utge ersättning för Göteborgs stads rättegångskostnader med åttiosjutuseniohundraåttiosju (87 987) kr, varav 71 625 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

Ledamöter: Carina Gunnarsson, Sören Öman, Christer Måhl, Göran Trogen, Inger Mattsson Kasserud, Per Winberg och Margareta Zandén. Enhälligt.

Sekreterare: Karin Hellmont